

Heuréka! Megtaláltam! Ez itt

GÖRÖGORSZÁG,

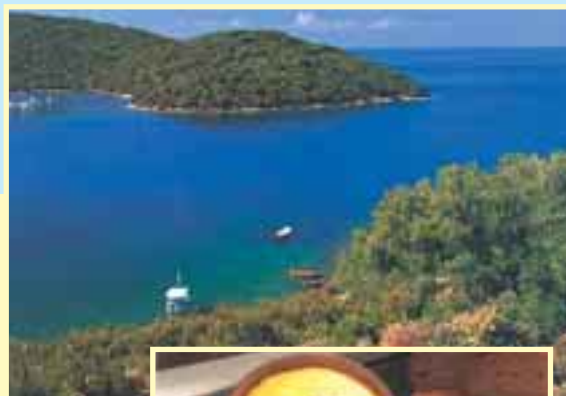
minden turista álma, közös kószálásunk utolsó állomása.

Görögország területének egyötödét a 3100 sziget teszi ki. 15.000 km hosszú partvonalát négy tenger mossa. Csoda-e, ha a 40 millió tonnás görög flotta a legnagyobb Európában? Csoda-e, hogy az ókor óta útjuk, harcmezejük, szövetségük, megélhetésük a tenger?

Bújj, bújj, hajó! A Korinthoszi-csatorna magyar munka. A szabadságharc tábornoka, Türr István és mérnöke, Gerster Pál tervei alapján 1881-1893 között készült el az 5 km hosszú, 80 méter magas, sziklába vágott folyosó, amely lényegesen lerövidíti a hajósok útját.

A Jón-tengeri szigetvilág, Korfu és Ithaka dús mediterrán növényzettel, mélykék víztükörrel és lágy fővennyel hívogat.

Az Égei-tenger szigetei kopárabbak. 3500 éve hatalmas vulkánrobbanás pusztította el az itt virágzó krétai kultúrát. A vörös-sárgás lávarétegen vakítóan fehér lennek a házak, szél-malmok.

A görög narancs, citrom, füge, olajbogyó hozzánk is eljut, de kóstoltátok-e kecskesajtjukat? A 4 és fél millió kecske tejéből jaurt is készül. Ebből kavarják uborkával és fokhagymával a tzatzikit. A muszaka rakott vinette, bárányhús, sajt és paradicsom.

Talán a tüzes boroktól táncolják oly szilajul a görög férfiak híres táncukat, a szirtakit.

Miért hívják Hellásznak a görög citromlét?

LÁSZLÓ NOÉMI
ΣΙΡΤΑΚΙ
ΣΖΙΡΤΑΚΙ

Micsoda zúgás, sürgés-forgás az Olümposz ködös fején: villám, szigony, saru és íj, bagoly, sugár, ész és erény, ármány és átok, harci zaj, a városokban bűsz ricsaj: katona, bölcs, rabszolga, pap – melyik dicsőül hamarabb: a dal, a szó, a szín, a márvány vagy Ciprus fölött a szivárvány, ha lengenek az olajágak, szalad a szellő egyre tágabb tenger felé szelet keresni, nem áll útjába senki, semmi.

Az antik görögök ismerték a lélek, a természet, a csillagok titkait. Leghíresebb jósdájuk Delphoiban volt. Feliratát szívleld meg te is: *Ismerd meg önmagad.*

Az ógörög ábécé furcsa betűi megmaradtak, ám a mai görög nyelv más, mint az ókori. Merőben más a vallásuk, s ezért az életformájuk, az építkezésük is. Nagyszakállú ortodox pópák, szerzetesek imádkoznak a kék-kupolás, hófehér templomokban és a szédítő sziklaszirtekre épült középkori kolostorokban.

ά έ ή ί ύ α β γ δ ε ζ η θ ι
κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ
χ ψ ω ι ύ ό ú ώ

Görögországban bármerre lépsz, antik emlékekbe botlasz. A művelt ember számára itt minden ismerős.

Athén, a mai főváros az ókorban erős városállam, polisz volt. A demokrácia (népuralom) bölcsője: minden fontos kérdésben a népszavazás döntött. Athén jelképe és büszkesége az Akropoliszon álló Parthenon, Athéné istennő dór oszlopos, hatalmas temploma.

Mai színházunk is görög bölcsőben ringott. 40.000 férőhelyes, félkör alakú, lépcsőzetesen emelkedő színházakban-amfiteátrumokban festett maszkok mögé bújt színészek adták elő a megrázó erejű tragédiákat, csipkelődő komédiákat.

A férfiak háborúztak, az asszonyok a tűzhelyet őrizték, és az isteneknek áldoztak. A vízfordás is az ő dolguk volt.

A kétágú fuvola jellegzetes hangszerük volt. Ruhájukat nem szabták, varrták, hanem csatokkal fogták össze, és laza redőkbe rendezték.

Hát az iskola? A tanító a szabadban sétálgatva magyarázott tanítványainak. Pedagógusnak azt a rabszolgát nevezték, aki a gazdag ifjút kíséerte, holmiját vitte az iskolába. Könyvük hosszú papírtekercs, füzetük viasztábla, ceruzájuk hegyes íróvessző, hangszerük a küthara volt.

A zenéhez, filozófiához és sporthoz minden művelt ember értett.

A spártaiak titka a fegyelem volt. Erre a fiúkat könnyörtelen katonai szigorral szoktatták rá már hétéves koruktól.

Nehéz a szorzótábla? Pitagoraszt szidjátok érte. Ő rendszerezte Kr. e. a VI. században a szorzótáblát. De görög a mértékegységek neve, a méter, a kiló, a gramm is.

Tökéletes arányú épületeik, szobraik, rajzaik titka a geometria, a mértan ismerete. Ők dolgozták ki a szimmetria és az aranymetszés törvényét.

Tudjátok-e, kit idéztem görögországi utunk elején? A mon-

da szerint Archimédesz fürdés közben jött rá egy fontos fizikai törvényre, s örömben azon vizesen az utcára szaladt, s ezt kiabálta: *Heuréka! Megtaláltam!*

Amforák, vázák, kelyhek ezreit formázták és festették a fazekasok. Vázarajzaik az élet minden részletét megörökítették.

Az ókori görögök számtalan társasjátékot találtak fel, és játszottak szívesen. Ezen az athéni vázán Akhilleusz és Atlasz hajol a játéktábla fölé.

Sok görög szobor-remekmű és vázarajz ábrázol sportolót. A sport a férfiak fontos erőpróbája volt. Kr. e. 776-tól Olimpiában négyévenként ügyességi versenyt rendeztek. Ezalatt a harc szünetelt, mindenütt béke honolt. A nők viszont még nézőként sem lehettek jelen.

Nagy Sándor egyik katonája 42 kilométert és 195 métert szaladt Marathontól Athénig, hogy hírrül vigye a perzsákon aratott győzelmet.

Mi őrzi emlékét a mai atlétikában?

Az olimpiai játékokat száz éve élesztették újra. Helyszínük mindig másutt van, de a nemes versenyszellem jelképét, a lángot mindig Olimpiából indítják el.

Rajzold le az olimpiai játékok jelképét. Hol és mikor lesz a következő?

A NAGYRAVÁGYÓ LÓ

AISZÓPOSZ meséje
Átdolgozta RÓNAY GYÖRGY

Ez is abban a réges-régi időben történt, amikor még Zeusz uralkodott az emberek és állatok fölött.

Egy szép napon trónusa elé járult a ló, és így szólt:

– Emberek-állatok ura és királya! Szép vagyok, de úgy gondolom, azért nem ártana, ha még egyet-mást változtatnál rajtam.

– Ugyan mit? – kérdezte Zeusz mosolyogva.

A ló olyan beképzelt volt, hogy nem is vette észre ezt a mosolyt.

– Sebesebben bírnék futni – mondta –, ha a lábam karcsúbb lenne, ha a nyakam olyan hosszú és hajlékony lenne, mint a hattyúé...

– Folytasd – biztatta Zeusz.

– Rám férne, hogy még erősebb legyek. Ha valamivel szélesebb szügyem lenne...

– Végül? – kérdezte fejcsóválva Zeusz.

– Végül – mondta a ló –, ha már arra rendel, hogy az embert hordozzam hátamon, igazán megkímélhető volna a nyergeléstől, és rá is teremthetted volna a nyerget a hátamra.

– Rendben van – mondta Zeusz, s fölemelte jobbját. Felhő gomolygott föl a királyi trón mögött, aztán előlépett a felhőből egy rút teve.

– Tessék – mondta Zeusz a lónak.

A ló szólni sem bírt rémültében.

– Látod? – mondta Zeusz. – Karcsúbb lábat, hosszabb nyakat, szélesebb szügyet akartál: itt van. Végül azt mondtad, bár teremtettem volna hátadra a nyerget. Hát az is itt van. Akarod-e még, hogy átalakítsalak?

– Nem, nem! – tiltakozott remegve a ló.

– Hát akkor menj, és örülj, hogy olyan vagy, amilyen. Ne akarj más lenni – mondta Zeusz. Figyelmeztetésül ezt is meghagyom – mutatott a tevére. – Valahányszor ránézel, jusson eszedbe oktalanságod, és sose feledd el: ne a más képességeit irigyeljük, hanem a magunkét pallérozzuk.

Az antik görögök vallása színes mesevilág. Zeus és a többi isten az Olümposz ködbe bújtt csúcsáról a földre is gyakran lelátogat. Történetük összefonódik az emberekével.

Athéné a tudomány, a bölcsesség, Aphrodité a szépség és a szerelem, Poszeidon a tenger, Dionüszosz a szőlő, a bor istene.

Atlasz Zeus ellen lázadt, ezért büntetésből vállain kellett tartania az égboltot.

Milyen jelentésben használjuk ma Atlasz nevét?

Homérosz, a vak költő 50.000 sorban énekelte meg a trójai háborút és Odüsszeusz bolyongásait.

A két vázáképen Akhilleusz, a trójai háború hőse sebesült barátját ápolja, majd halálát bosszulja meg: legyőzi Hektort, a trójai királyfit.

Akhilleusz egyetlen ponton sebezhető. Hol és miért?

Homérosz így meséli ezt el:

...így támadt Hektor, forgatta a jóhegyű kardot. Rárontott Akhilleusz is: erővel telt meg a lelke, mesterien remekelt, gyönyörű pajzsát feszítette melle elé; lengett ragyogó, négyormú sisakja.

A görögök győzelme után Odüsszeusz még tíz évig bolyong, míg hazatérhet. Az egyszemű óriás, a küklopsz barlangjából a juhok gyapjába kapaszkodva jut ki.

A görögök csellel veszik be Tróját. Mit eszelnek ki?

Egy napon Midász király a szőlőkertjében sétált, ahol Dionüszosz isten eltévedt kísérőjével találkozott. A király meghívta magához, és bőségesen megvendégelte. Dionüszosz, hogy meghálálja Midasz vendégszeretetét, teljesítette egy kívánságát. Midasz a következőt kérte:

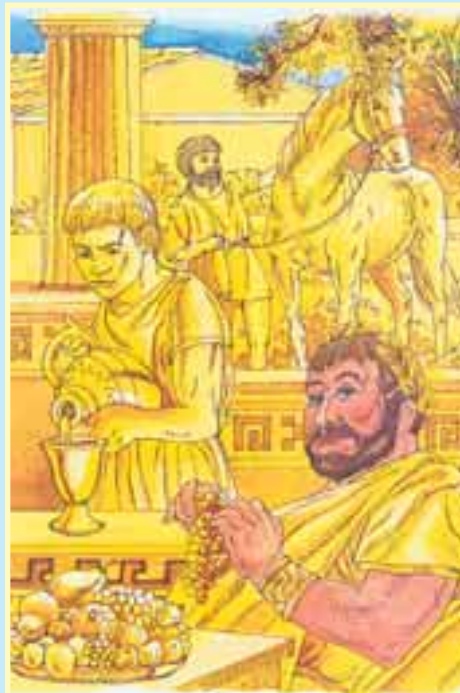
– Hatalmas Dionüszosz, azt szeretném, hogy minden, amihez hozzáérek, arannyá változzék!

– Úgy legyen! – felelte Dionüszosz.

Midasz ekkor letört egy faágat, s azt látta, hogy az rögtön arannyá változik, leszakított egy gabonakalászt, s a kezében aranyat talált. Azután ebédelni ment; de a hús, a kenyér, a bor is arannyá változott. A királyt, bár most gazdag volt, az éhhalál fenyegette, és bocsánatért esedezett. Dionüszosz azt mondta neki:

– Midasz, kapzsiságodért már megbűnhődtél. Most menj, és fürödj meg a Paktolosz folyóban. Oktalan kívánságod átkát így lemoshatod magadról.

Azóta a Paktolosz vizében aranszemcsés homokot lehet találni.

Észben az erő – vallották az antik görögök. Nemegyszer ahadvezérek találós kérdésekkel ütköztek meg: aki megfejtette, az lett a győztes.

A legenda szerint a Szfinx, az oroszlántestű, lányfejű, szárnyas teremtmény Théba kapui előtt egy sziklán tanyázott. Minden nap a mélybe taszított egy thébait, aki nem tudott válaszolni a kérdésére. A gyászba borult várost Oidipusz éles esze mentette meg.

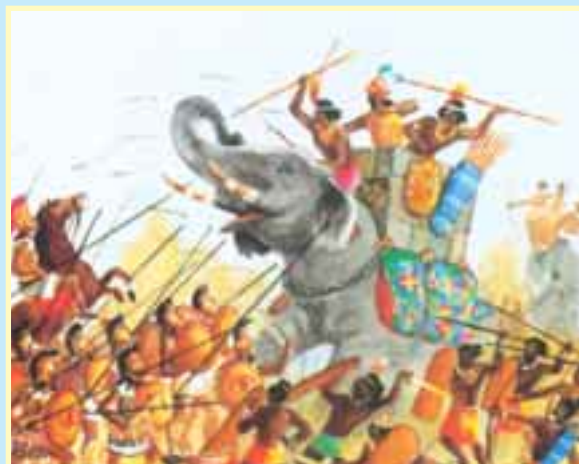
Oidipusz egy meredek ösvényen felkapaszkodott a sziklára, amelyen a Szfinx már várta aznapi áldozatát.

– Jól figyelj – szólt a Szfinx: Feje egy van, lába reggel négy, délben kettő, este pedig három. S minél több a lába, annál kevesebb az ereje.

Oidipusz elmosolyodott. Okos volt, a találós kérdést könnyűnek érezte.

– Az emberre gondolsz, Szfinx – felelte. – Az ember jár élete reggelén négykézláb, élete delén két lábon, és amikor életének estéjéhez érkezik, botot hív segítségül, s arra támaszkodik. Ez a harmadik lába.

– Győztél – hörögte a Szfinx, és levetette magát a szikláról.

Az ókor legnagyobb hadvezére, Nagy Sándor erővel egyesítette a görög városállamokat, és legyőzte a perzsa Dareiosz király 500.000 katonáját és harci elefántjait.

A legenda szerint már kamaszkorában megzabolázta a megbokrosodott lovat, és ő oldotta meg a kibogozhatatlan gordiuszi csomót is: egy kardcsapással kettévágta.

Mire mondjuk ma, hogy gordiuszi csomó?